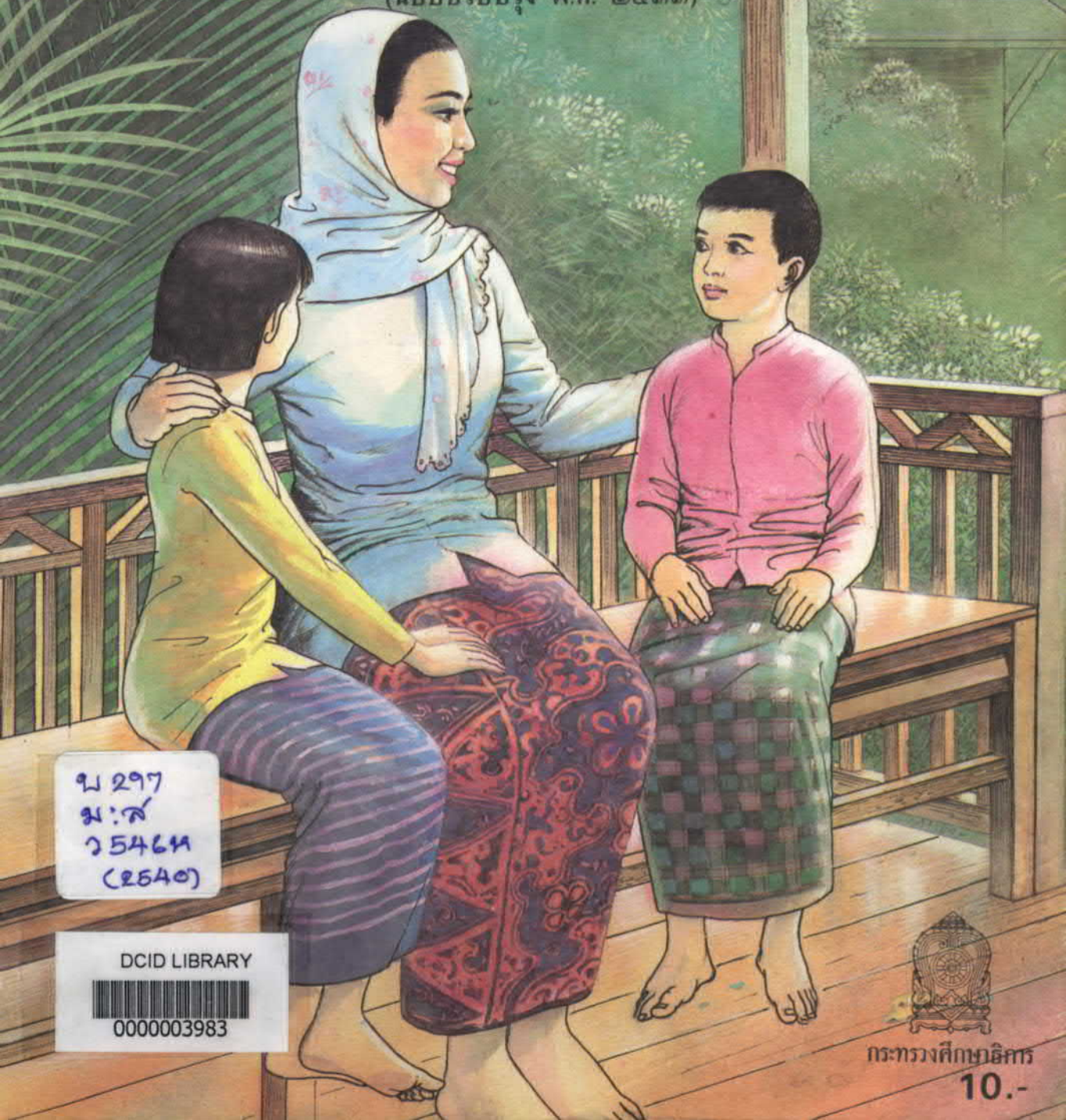

หนังสือเรียนสังคมศึกษา ๗ ๐๑๕ จริยธรรม

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๓๑

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

ก 297
ม:ส
๖5464
(2540)

DCID LIBRARY

0000003983

กระทรวงศึกษาธิการ

10.-

หนังสือเรียนสังคมศึกษา

๙ ๐๑๕

จริยธรรม

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-00-7794-3

ที่ ๒๗ ก.พ. ๒๕๔๖

ทะเบียน ๗ ๐๙๘๐๗

ชื่อหนังสือ ๗ ๒๙๗ ม.๙๕ ๒๕๔๖

พิมพ์ครั้งที่ ๕,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๔๐

องค์การค้าของคุรุสภาจัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ตัวอย่างเรื่องการ...
ศูนย์พัฒนาหนังสือ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

กรมวิชาการและสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๒ ได้ร่วมกันจัดทำหนังสือเรียน
สังคมศึกษา ส ๐๑๕ จริยธรรม ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ กระทรวง
ศึกษาธิการได้พิจารณาแล้วอนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๒๔

(นายเอกวิทย์ ณ ถลาง)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส-๐๑๔ จริยธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เล่มนี้ กรมวิชาการ และสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา ๒ ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน ในเรื่องจริยธรรม ซึ่งเป็นรายวิชาที่เพิ่มเติมในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ กลุ่มสังคมศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจและพิจารณาหนังสือตาม หลักสูตรอิสลามศึกษา ซึ่งได้ดำเนินการตรวจและพิจารณาหนังสือเรียนเล่มนี้เสร็จเรียบร้อยแล้ว

หนังสือเรียนเล่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติซึ่งเป็นหลักการหนึ่งของอิสลามที่จำเป็นและจะละเลยเสียมิได้ ได้แก่เรื่องคุณลักษณะที่ควร ยกย่อง ความกตัญญูกตเวทีก การปฏิบัติตามกฎหมาย การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้าน มารยาทในการรับประทานอาหาร และมารยาทในสังคม

กรมวิชาการหวังว่าหนังสือเรียนเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณผู้จัดทำ ผู้ตรวจ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

(Signature)

(นายวิเวก ปางพุฒิพงศ์)

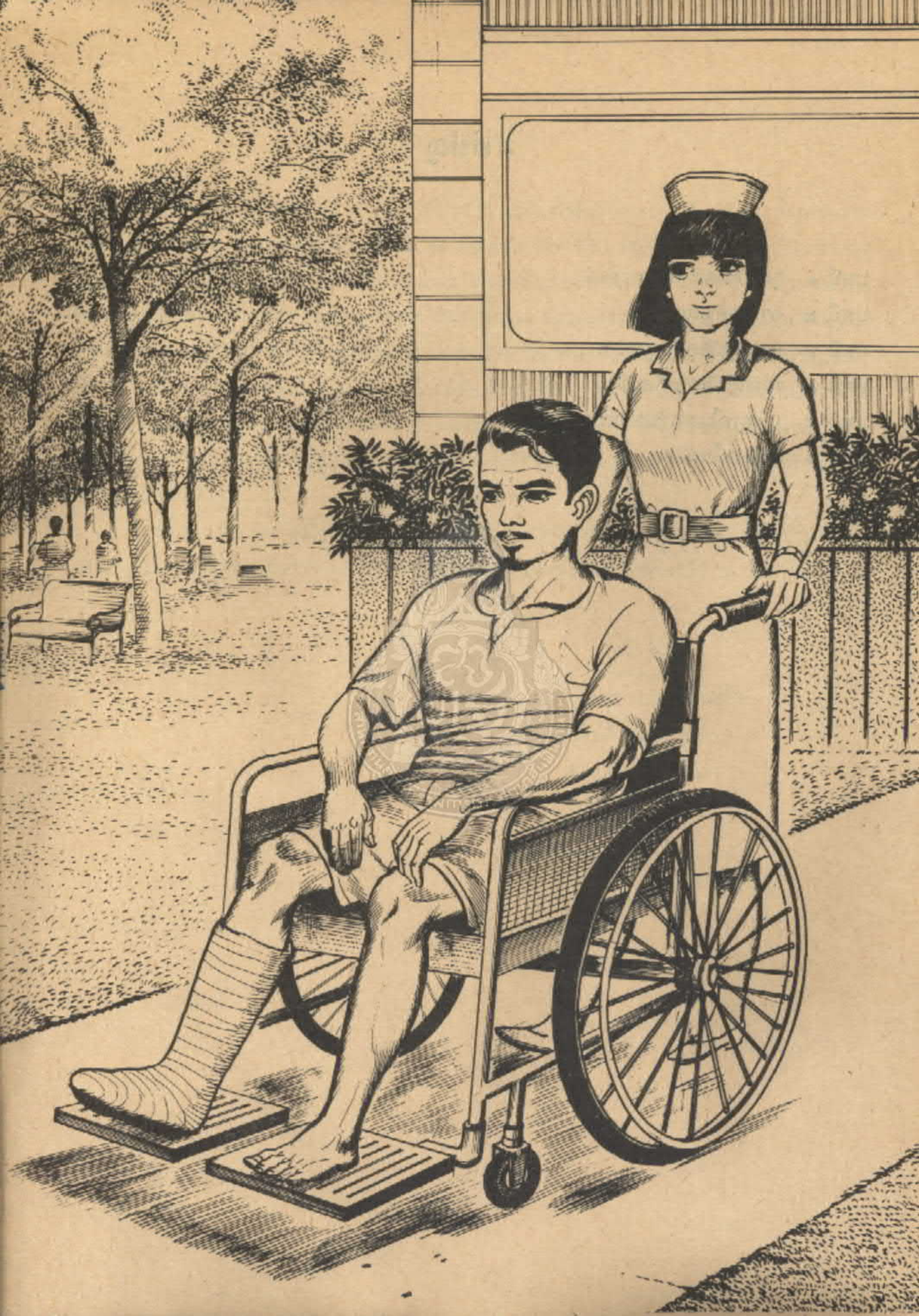
อธิบดีกรมวิชาการ

๘ ตุลาคม ๒๕๒๔

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ คุณลักษณะที่ควรยกย่อง	๑
บทที่ ๒ ความกตัญญูกตเวที	๙
บทที่ ๓ การปฏิบัติตามกฎหมาย	๑๓
บทที่ ๔ การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้าน	๑๕
บทที่ ๕ มารยาทในการรับประทานอาหาร	๑๙
บทที่ ๖ มารยาทในสังคม	๒๕

บทที่ ๑

คุณลักษณะที่ควรยกย่อง

คุณลักษณะที่ควรยกย่องตามทัศนะของอิสลามมีหลายประการ เช่น

๑. ความรับผิดชอบ ผู้มีความรับผิดชอบเป็นผู้ไม่ละทิ้งหน้าที่การงานของตน ทำงานตามที่ได้รับมอบหมายเสร็จทันตามกำหนดเวลา ไม่เพิกเฉยต่อความทุกข์ยากของผู้อื่น รู้จักแบ่งปันเสียสละ กำลังกาย กำลังความคิด เวลา และทรัพย์สิน ตั้งวาระของท่านให้มีฮัมมัด คืออัลลอฮ์ อะลัยฮิ วะสัลลัม ความว่า

“ท่านทั้งหลายเป็นผู้มีความรับผิดชอบ และผู้รับผิดชอบทุกคนจะถูกสอบถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบของเขา”

(รายงานโดยบุคอรีและมุสลิม)

๒. ความอดทน คือความอดกลั้น ความเข้มแข็ง มีจิตใจหนักแน่น สามารถต่อสู้อุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยอารมณ์เยือกเย็น ไม่หวั่นไหว สงบเป็นปกติ ความอดทนนั้นมีหลายสถานด้วยกัน คือ

๒.๑ อดทนต่อความทุกข์ยากและความเจ็บปวด เช่น ความยากจน การขาดอาหารการกิน และเครื่องใช้สอย ดังอัล - กุรอานกล่าวความว่า

“และโดยแน่นอนยิ่ง เราจะทดสอบผู้เจ้าด้วยสิ่งแห่งความหวาดกลัว ความหิวโหย และการขาดแคลนทรัพย์สิน ชีวิต และผลไม้ต่าง ๆ และจงจำไว้ว่าดีแก่ผู้อดทน ผู้ซึ่งเมื่อทุกข์ภัยอันใดประสบแก่พวกเขา พวกเขาเหล่านั้นกล่าวว่า แท้จริงเราเป็นของอัลลอฮ์และเราต้องกลับไปสู่พระองค์”

(สุเราะฮ์อัล - บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๕๕ - ๑๕๖)

๒.๒ อดทนในการประกอบกิจการงาน มุสลิมจะต้องไม่ย่อท้อต่อการทำงานและไม่ละทิ้งเสียกลางคันไม่ว่าจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม เพราะอัลลอฮ์ทรงช่วยเหลือผู้มีความอดทนเสมอ ดังอัล - กุรอานกล่าวความว่า

“แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงอยู่กับผู้ที่มีความอดทนเสมอ”

(สุเราะฮ์อัล-อะอะฮ์ - อะอะฮ์ - อะอะฮ์ ๑๕๓)

๒.๓ อดทนในการรอรับความช่วยเหลือและการตอบแทนจากอัลลอฮ์ แม้ว่าบางครั้งจะต้องรอนานก็ตาม เราก็จะต้องอดทนจนกว่าจะได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับสิ่งตอบแทนดังที่เราปรารถนา ทั้งนี้เพราะความช่วยเหลือหรือการตอบแทนทั้งหลายมาจากอัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น

๒.๔ อดทนต่อการอับยู่ต่าง ๆ ที่มาจากมนุษย์หรือมารร้าย คือ “ชัยฏอน” อันจะก่อให้เกิดความบาดหมาง และความแตกแยกขึ้นในหมู่คณะ เพราะตามหลักการในศาสนาอิสลามนั้น อัลลอฮ์ทรงสร้างมนุษย์เพื่อให้รู้จักและเป็นพี่น้องกัน

ผู้มีความอดทนย่อมชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ และเป็นที่ยกย่องของอัลลอฮ์ ดังอัล - กุรอานกล่าวความว่า

“บรรดาผู้บริจาคยามผาสุกและยามคับแค้น และผู้ระงับโทษะ และอภัยแก่มนุษย์ทั้งหลาย และอัลลอฮ์ทรงรักผู้ทำความดี”

(สุเราะฮ์อัล-อิมรอน ๑๓๔)

๓. การช่วยเหลือผู้อื่น เราจะอยู่คนเดียวในโลกนี้ไม่ได้ ต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม จึงต้องพึ่งพาอาศัยและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตนนั้น ย่อมจะได้รับการยกย่องนับถือจากสังคม การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีน้ำใจดี และการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นยามตกทุกข์ได้ยากนั้น เป็นคุณลักษณะที่ดีงามตามหลักการศาสนาอิสลาม ซึ่งกำหนดให้มุสลิมทุก ๆ คนมีหน้าที่ต้องให้ความช่วยเหลือกัน เช่น ให้จ่ายซะกาต จ่ายฟิฏเราะฮ์ แจกเนื้อกุรบาน ให้ยืม ตลอดจนช่วยเหลือทางทรัพย์สินและแรงงาน ดังปรากฏในอัล - กุรอานความว่า

“และจงช่วยเหลือกันในทุกุณธรรม และการสำรวมตนต่ออัลลอฮ์ (ทางที่เกรงกลัวต่ออัลลอฮ์) จงอย่าช่วยเหลือกันในการบาป และการเป็นศัตรู”

(สุเราะฮ์อัล-มาอิดะฮ์ ๒)

ท่านนบีมุฮัมมัด ค็อลลัลลอฮ์ อะลัยฮิ วะสัลลิม ได้กล่าวความว่า

“ผู้ใดเปิดเปาความทุกข์ยากอันหนึ่งของความทุกข์ยากทั้งหลายทางโลกนี้ของมุอฺมิน อัลลอฮ์ก็ทรงเปิดเปาความทุกข์ยากอันหนึ่ง แห่งความทุกข์ยากทั้งหลายของเขาในวันกิยามะฮ์เช่นกัน”

(รายงานโดยบุคอรี)

๔. ความขยันหมั่นเพียร ความขยันหมั่นเพียรในทางที่ถูกที่ควรนั้น เป็นสิ่งดีที่เราทุกคนต้องฝึกให้เกิดเป็นนิสัย เพราะจะช่วยทำให้เราสามารถผ่านพ้นอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตได้โดยง่าย การเรียนและการทำงานก็จะประสบความสำเร็จ ท่านนบีมุฮัมมัด ค็อลลัลลอฮ์ อะลัยฮิ วะสัลลิม ยกย่องคนที่ขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ดังหะดีษกล่าวไว้ความว่า

“คนใดคนหนึ่งเฝ้าทำงานที่เอาเชือก แล้วไปยังภูเขาหาไม้ฟืน แล้วแบกมันขึ้นบนหลัง

ของเขาแล้วเขากิน (ผลจากการขายไม้ฟืน) นั้น ดีกว่าเขาขอจากคนอื่น”

(รายงานโดยบุคคลอื่น)

และมีอีกหะดีษหนึ่งท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม กล่าวความว่า

“ลูกหลานของอาดัม (มนุษย์) ไม่ได้รับประทานอาหารที่ดีไปกว่าการรับประทานอาหารที่ได้จากน้ำมือของตนเอง”

(รายงานโดยบุคคลอื่น)

๕. ความเมตตากรุณา คือมีความรักใคร่ ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุขด้วยความบริสุทธิ์ใจ รู้สึกสงสารเมื่อเห็นผู้อื่นตกทุกข์ได้ยาก และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือทันทีตามความสามารถที่จะช่วยเหลือได้ ในหลักการศาสนาอิสลามกำหนดให้มุสลิมมีความเมตตากรุณาต่อมนุษยและสัตว์ด้วยดังหะดีษกล่าวไว้ความว่า

“ท่านทั้งหลายจงเมตตาต่อผู้ที่อาศัยอยู่บนพื้นดิน แล้วผู้ที่อาศัยอยู่บนฟากฟ้า (มลาอิกะฮ์) จะเมตตาต่อท่านทั้งหลาย”

(รายงานโดยติรมิซียะฮ์และอะหมัด)

และอีกหะดีษหนึ่งความว่า

“มีชายคนหนึ่งได้พบสุนัขกำลังเลียดินอยู่เพราะกระหายน้ำ เขารู้สึกสงสาร จึงเอารองเท้าตักน้ำจากบ่อให้สุนัขกิน จากการกระทำเช่นนี้ทำให้เขาได้ขึ้นสวรรค์”

(รายงานโดยบุคคลอื่น)

๖. ความสุภาพ ท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม เป็นผู้ที่มีกิริยาจาสุภาพ จึงควรยึดถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิต ท่านมีมารยาทและนิสัยดีงามเกี่ยวกับการกิน การนอน การขับถ่าย การแต่งกาย ตลอดจนการวางตนในสังคม เช่น การแสดงความเคารพ การขอร้อง การแสดงความขอบคุณ การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การโต้แย้ง การแสดงความยินดี การแสดงความเสียใจ การเล่นต่าง ๆ และการพักผ่อนหย่อนใจ ดังหะดีษกล่าวไว้ความว่า

“แท้จริง ฉันได้ถูกแต่งตั้งขึ้นเพื่อความสมบูรณ์แห่งมารยาทอันดีงาม”

(รายงานโดยบุคคลอื่น)

อัลลอฮ์ทรงยกย่องท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลัม ดังปรากฏในอัล - กุรอาน ความว่า

“แท้จริง เจ้า (มุฮัมมัด) มีมารยาทอันดีงามยิ่ง”

(ซูเราะฮ์อัล - กะอะลัม อายะฮ์ที่ ๔)

๗. การช่วยเหลือประเทศชาติ ชาติเป็นศูนย์รวมของอารยธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งคนในชาติสร้างสมขึ้นมาให้เห็นถึงความเป็นปึกแผ่น และความเจริญรุ่งเรือง ประชาชนทุกคนก็เป็นส่วนหนึ่งของชาติ ฉะนั้นเราต้องช่วยประเทศชาติตามกำลังความสามารถของเรา

๘. ความซื่อสัตย์สุจริต คนที่ซื่อสัตย์สุจริตเป็นผู้ที่พูดจริง ทำจริง มีความบริสุทธิ์ใจ ไว้วางใจได้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะประจำตัวของท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม นักเรียนต้องฝึกตนเองให้เป็นผู้มี ความซื่อสัตย์สุจริต เช่น

๘.๑ พูดความจริงเสมอ จึงจะได้รับความเชื่อถือว่าเป็นผู้มีเกียรติ

๘.๒ ยอมรับผิด กล้าสารภาพความจริง เป็นการสร้างความกล้าหาญและความสุจริตใจ

๘.๓ ไม่หยิบของของผู้อื่นมาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต

๘.๔ เก็บของของผู้อื่นได้ต้องนำไปคืนเจ้าของหรือส่งครูประจำชั้น เพื่อประกาศหาเจ้าของ

๘.๕ ไม่ทุจริตหรือหลอกลวงให้ผู้อื่นเข้าใจผิด อันจะนำความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง และผู้อื่น เช่น การลอกการบ้านส่งครู และการทุจริตในการสอบ นอกจากครูจะเข้าใจผิดว่าเราเก่งแล้ว แม้จะสอบได้เราเองก็ไม่เกิดความภาคภูมิใจ เนื่องจากไม่ได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างแท้จริง

๙. ความยุติธรรม คนที่ยุติธรรมเป็นผู้มีความเที่ยงตรง ไม่มีความลำเอียง อัลลอฮ์ประทาน ศาสนาอิสลามแก่มนุษยชาติ เพื่อให้ยึดมั่นอยู่ในความยุติธรรม ความเสมอภาคในสิทธิต่าง ๆ ในฐานะเป็นบ่าวของอัลลอฮ์ ดังอัล - กุรอานกล่าวความว่า

“บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงดำรงความยุติธรรมไว้อย่างเที่ยงธรรมในการเป็นสักขีพยาน เพื่ออัลลอฮ์”

(สุเราะฮ์อัน - นิสาฮ์ สภาะฮ์ที่ ๑๓๕)

ความยุติธรรมนั้นมีความสำคัญมาก ศาสนาอิสลามได้กำหนดไว้อย่างละเอียด เช่น

๙.๑ ความยุติธรรมต่อผู้ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ได้แก่ ความยุติธรรมของผู้ปกครอง ประเทศต่อประชาชน ความยุติธรรมของหัวหน้าครอบครัวต่อภรรยาและลูก ๆ ของเขา ความยุติธรรมของนายจ้างต่อลูกจ้าง

๙.๒ ความยุติธรรมในการตัดสินคดี เช่น ไม่ลำเอียง ไม่รับสินบน ไม่อยู่ใต้อิทธิพลของผู้ใดดังปรากฏในอัล - กุรอานความว่า

“และเมื่อผู้เจ้าตัดสินคดีระหว่างมนุษย์ จงตัดสินด้วยความยุติธรรม”

(สุเราะฮ์อัน - นิสาฮ์ สภาะฮ์ที่ ๕๘)

และมีหะดีษกล่าวว่า

“ประชาชนเอ๋ย ประชาชาติก่อนหน้าพวกท่านได้ล่มจมพินาศลง เพราะว่าเมื่อผู้มีเกียรติ ขโมย พวกเขาก็ปล่อยเฉยเสีย แต่ข้าคนอ่อนแออยากจนขโมย พวกเขาก็ลงโทษเขา ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ถ้าฟาฏิมะฮ์บุตรของมุฮัมมัดขโมย ฉันจะตัดมือของเธอ”

(รายงานโดยมุสลิม)

๙.๓ ความยุติธรรมในการค้าขายโดยไม่เอารัดเอาเปรียบ เช่น การชั่ง ตวง วัด ต้องปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรงอย่างแท้จริง อัล - กุรอานได้ย้ำถึงเรื่องนี้ความว่า

“จงดวงและซังให้ครบโดยยุติธรรม”

(สุเราะฮ์อัล-อันอาม อายะฮ์ที่ ๑๕๒)

๙.๔ ความยุติธรรมในการเป็นพยาน ต้องพยายามให้การตามข้อเท็จจริงที่ประสบมา อันจะทำให้ผู้พิพากษาตัดสินคดีได้ตรงตามความเป็นจริงและมีความยุติธรรม อิสลามห้ามเป็นพยานเท็จโดยเด็ดขาด ดังอัล-กุรอานกล่าวว่า

“และจงห่างไกลจากถ้อยคำเท็จ”

(สุเราะฮ์อัล-หัจญ์ อายะฮ์ที่ ๓๐)

๙.๕ ความยุติธรรมในการประนีประนอมคู่พิพาท ดังอัล - กุรอานกล่าวว่า
“ก็จงประนีประนอมระหว่างพวกทั้งสองด้วยความเที่ยงธรรม และจงมีความยุติธรรมแท้จริงอัลลอฮ์ทรงรักผู้มีความยุติธรรม”

(สุเราะฮ์อัล-หุรุด อายะฮ์ที่ ๕)

๙.๖ ความยุติธรรมในการพูด ต้องพูดความจริง ไม่ลำเอียง ไม่เห็นแก่พรรคพวกญาติมิตรหรือความรักความนับถือต่าง ๆ ดังอัล - กุรอานกล่าวว่า

“และเมื่อสูเจ้าพูด ก็จงมีความเที่ยงธรรม แม้จะเป็นญาติสนิทก็ตาม”

(สุเราะฮ์อัล-อันอาม อายะฮ์ที่ ๑๕๒)

๙.๗ ความยุติธรรมในการเขียนสัญญาและรายงานต่าง ๆ ตามความเป็นจริงโดยไม่บิดเบือนเพื่อผลประโยชน์บางอย่าง ดังอัล - กุรอานกล่าวว่า

“จงให้ผู้บันทึกระหว่างสูเจ้าบันทึกสัญญาด้วยความยุติธรรม”

(สุเราะฮ์อัล-บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๒๘๒)

๑๐. การตรงต่อเวลา การตรงต่อเวลาเป็นคุณลักษณะที่น่ายกย่องอีกประการหนึ่ง เราต้องฝึกนิสัยให้เป็นคนตรงต่อเวลาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

การตรงต่อเวลา มีดังนี้

๑๐.๑ ตรงต่อเวลาตามนัดหมาย การไม่ตรงต่อเวลา ผิดนัดบ่อย ๆ นั้น ทำให้ไม่มีคนเชื่อถือและทำให้คู่สัญญาเกิดความเสียหาย หากมีเหตุขัดข้องเกิดขึ้น ต้องรีบแจ้งให้ทราบก่อนถึงเวลานัดในเรื่องนี้มีหะดีษกล่าวว่า

“ท่านอับดุลลอฮ์ อิบน์ อุบัยฮ์กล่าวว่า ฉันได้ชื่อของอย่างหนึ่งจากท่านนบีมุฮัมมัด คืออัลลิลลอฮ์ อะลียิ วะสลัลม ก่อนที่ท่านจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนบี และยังมีเงินค้างชำระอยู่ ฉันจึงสัญญาว่าจะมาพบท่านยังสถานที่นัดหมายของท่าน แล้วฉันลืมไปหลังจากสามวันแล้วจึงนึกขึ้นได้ ฉันก็มาหาท่าน ท่านยังอยู่ที่สถานที่ของท่าน แล้วท่านกล่าวว่า ‘โอ้ เจ้าหนุ่ม แน่แนอนเจ้าทำให้ฉันลำบาก ฉันอยู่ที่นี้ตั้งแต่สามวันแล้ว ฉันคอยเจ้าอยู่’”

(รายงานโดยอบูดาวูด)

๑๐.๒ ตรงต่อเวลาในการทำงาน เราต้องทำงานตามเวลาที่กำหนด และต้องให้เสร็จทันตามเวลาด้วย เพราะวันถัดไปเรามีงานอื่นที่ต้องทำอีก ดังสุภาษิตอาหรับกล่าวไว้ว่า

“เวลาเปรียบเสมือนคมดาบ ถ้าหากท่านไม่ตัดมัน มันก็ตัดท่าน”

๑๐.๓ ตรงต่อเวลาในการกินและใช้หนี้ เราต้องปฏิบัติตามเวลาที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้ผู้อื่นไว้วางใจและเชื่อถือ ถ้าเราริเริ่มของเขามาแล้วไม่ส่งคืนตามกำหนดก็จะทำความเสียหาย กลายเป็นคนไม่ตรงต่อเวลา

กิจกรรมท้ายบท

๑. ให้นักเรียนอ่านประวัติบุคคลสำคัญ แล้วมาอภิปรายถึงชีวประวัติและประสบการณ์ของบุคคลนั้น ๆ

๒. ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความอดทน การช่วยเหลือผู้อื่น ความขยันหมั่นเพียร ความเมตตากรุณา ความเป็นสุภาพชน ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม และการตรงต่อเวลา (โดยครูประเมินพฤติกรรมเป็นระยะ ๆ)

๓. จงบอกคุณลักษณะของผู้ที่ควรยกย่องมา ๕ ข้อ

- ๑)
- ๒)
- ๓)
- ๔)
- ๕)

๔. ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ แสดงความรับผิดชอบ ความอดทน การช่วยเหลือผู้อื่น ความขยันหมั่นเพียร ความเมตตากรุณา ความเป็นสุภาพชน ความรักชาติ ฯลฯ

๕. ให้นักเรียนที่ครูเห็นว่าเป็นตัวอย่างในเรื่องความรับผิดชอบ ความอดทน การช่วยเหลือผู้อื่น ความขยันหมั่นเพียร ความเมตตากรุณา ความเป็นสุภาพชน ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม การตรงต่อเวลา มาเล่าถึงผลดีของการปฏิบัติให้เพื่อนฟัง

บทที่ ๒

ความกตัญญูกตเวที

ความกตัญญูกตเวทีเป็นคุณลักษณะของคนดี เป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมอย่างยิ่ง คนที่มีความกตัญญูกตเวทีย่อมได้รับการยกย่องสรรเสริญ เพราะเป็นผู้ที่รู้จักบุญคุณของผู้อื่นและตอบแทนบุญคุณท่าน บุคคลที่เราต้องแสดงความกตัญญูกตเวทิตานั้น มีดังนี้

๑. บิดามารดา บิดามารดาเป็นผู้ให้กำเนิด และเลี้ยงดูให้เราได้เติบโตมีความสุข ช่วยให้เราได้รับการศึกษาจนเรามีความรู้ความเฉลียวฉลาด สามารถประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตอยู่ได้ เราจึงต้องตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาด้วยการประพฤติตนเป็นบุตรที่ประเสริฐ (ศอลิหฺ) เช่น

- ๑.๑ ช่วยเหลือกิจการงานของบิดามารดา
- ๑.๒ รักษาเกียรติและชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล
- ๑.๓ ประพฤติตนให้เป็นคนเหมาะสมที่จะรับมรดก
- ๑.๔ เลี้ยงดูท่านให้ได้รับความสุขสบายทั้งกายและใจ
- ๑.๕ พุดจาบท่านด้วยวาจาที่สุภาพอ่อนโยน
- ๑.๖ ขออภัยจากอัลลอฮ์ให้ทรงเมตตาท่าน

ดังฮัล - กุรอานกล่าวความว่า

“และพระอภิบาลของเจ้าได้ทรงกำหนดว่า สูเจ้าจงอย่าเคารพภักดีสิ่งใดนอกจากพระองค์เท่านั้น และจงทำความดีต่อบิดามารดา ถ้ามีคนหนึ่งในทั้งสองหรือทั้งสองคนก็ตาม ได้เข้าสู่วัยชราอยู่กับเจ้า เจ้าก็จงอย่ากล่าวแก่ท่านทั้งสองว่า ‘อุฟ’ (คำอุทานแสดงออกถึงความไม่พอใจ) จงอย่าตะคอกท่านทั้งสอง และจงพูดกับท่านทั้งสองด้วยคำพูดที่ยกย่อง และจงโน้มปีกแห่งความเมตตาแก่ท่านทั้งสองด้วยความถ่อมตน และจงกล่าว (ขอพร) ว่า ‘โอ้พระผู้อภิบาลของฉัน โปรดเมตตาท่านทั้งสอง ดังที่ท่านทั้งสองเลี้ยงดูฉันมาแต่เยาว์วัย’”

(สุเราะฮุนนูฮ์ อายะฮ์ที่ ๒๓ - ๒๔)

ตามอายะฮ์นี้สรุปได้ดังนี้

- ๑) เราต้องยอมรับและเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์องค์เดียวเท่านั้น

๒) การเคารพเชื่อฟังบิดามารดานั้น มีความสำคัญรองลงมาจาก การเคารพภักดีอัลลอฮ์ ในกิจการใด ๆ ที่เกี่ยวกับบิดามารดาของเรานั้น จะต้องไม่ขัดต่อบทบัญญัติของอัลลอฮ์และرسูลของพระองค์ด้วย

๓) เราต้องปฏิบัติต่อท่านทั้งสองอย่างดีที่สุด ทั้งในยามปกติ ยามเจ็บป่วยและชราภาพ เพื่อให้ท่านมีความสุขทั้งกายและใจ เมื่อบิดามารดาทำสิ่งใดที่เราไม่พอใจ หรือทำให้เรารู้สึกว่าคาญ เราควรอดทนไม่แสดงกิริยาหยาบคายต่อท่าน

๔) เราจะต้องหมั่นขอพร (ดุอาอ์) ต่ออัลลอฮ์ให้ท่านทั้งสองเสมอในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ หรือหลังจากได้สิ้นชีวิตไปแล้ว

๒. ครู นอกจากบิดามารดาผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูมาตั้งแต่เล็กจนโต ช่วยให้เราได้รับการศึกษาจนประกอบอาชีพได้แล้ว ยังมีครูอาจารย์ซึ่งเป็นผู้สั่งสอนและอบรมให้เรามีความรู้เจตสัจฉญาณและเป็นคนดี ยึดมั่นในหลักการของศาสนาอีกด้วย เราจึงต้องตอบแทนบุญคุณของท่านดังนี้

๒.๑ เมื่อพบปะท่านต้องกล่าวสละสลาม และยื่นมือสัมผัสท่าน

๒.๒ เชื่อฟังคำสั่งสอน

๒.๓ ช่วยเหลือการงานตามสมควร

๒.๔ ช่วยเหลือยามตกทุกข์ได้ยาก หรือแก่ชรา

๒.๕ เยี่ยมเยียนท่านในวันละวันเสด็จทางศาสนาและในโอกาสอันควร

๒.๖ ขอดุอาอ์และทางชี้นำ (ฮิदाเยฮ์) จากอัลลอฮ์ได้โปรดเมตตากรุณาท่าน

๓. ผู้อาวุโสหรือผู้ใหญ่ หมายถึงบุคคลที่มีวัยวุฒิหรือคุณวุฒิสูง เป็นคนดีทำประโยชน์ให้แก่สังคมในด้านต่าง ๆ เราจึงควรนึกถึงความดีงามของท่านด้วยการยกย่องท่านตามโอกาส ไม่ควรลบหลู่หรือตีตนเสมอท่าน พุดจาด้วยความสุภาพอ่อนน้อม และให้ความช่วยเหลือตามโอกาสอันควร ดังปรากฏในหะดีษความว่า

“ผู้ใดไม่เมตตาต่อผู้เยาว์ และไม่ด้อย่องผู้อาวุโส ผู้นั้นไม่ใช่พวกเรา”

(รายงานโดยติรมิซีย์)

๔. เพื่อน เพื่อนมีหลายประเภท มีทั้งเพื่อนที่ดีและเพื่อนที่ไม่ดี เพื่อนที่ดีย่อมมีความสนิทสนมให้คำปรึกษาหารือ ช่วยเหลือกันเสมอ และไม่ทอดทิ้งเมื่อยามทุกข์ยากลำบาก เราจึงควรปฏิบัติต่อเพื่อนตามควรแก่โอกาส เช่น ให้คำแนะนำในทางที่ดี เป็นที่ปรึกษาเมื่อเขามีปัญหาต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น คอยแนะนำป้องกันเพื่อนไม่ให้หลงผิดและประพฤติปฏิบัติในทางที่เสื่อมเสีย อันจะก่อให้เกิดโทษและความเดือดร้อนต่าง ๆ ดังหะดีษกล่าวความว่า

“และอัลลอฮ์ให้ความช่วยเหลือแก่บ่าวเสมอ ตราบใดที่บ่าวผู้นั้นให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนของเขา”

(รายงานโดยมุสลิม)

กิจกรรมท้ายบท

๑. ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

- ๑) เมื่อพ่อแม่ของนักเรียนอยู่ในวัยชรา นักเรียนควรปฏิบัติต่อท่านอย่างไร
- ๒) พ่อแม่มีบุญคุณต่อนักเรียนอย่างไร
- ๓) นักเรียนควรแสดงความกตัญญูทวดแก่พ่อแม่อย่างไรบ้าง
- ๔) ครูอาจารย์มีบุญคุณต่อนักเรียนอย่างไรบ้าง
- ๕) ผู้อาวุโสหมายถึงใคร นักเรียนจะปฏิบัติตนต่อผู้อาวุโสอย่างไรบ้าง

๒. จงกาเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูก และกาเครื่องหมาย × หน้าข้อที่ผิด

- ก. เราเป็นบุตร ควรจะตอบแทนบุญคุณบิดามารดา
- ข. การตั้งใจฟังครูสอนเป็นการเอาใจครู
- ค. เพื่อนที่ดีคือเพื่อนที่ชวนไปดูภาพยนตร์ในเวลาเรียน
- ง. ผู้ที่สมควรจะคบเป็นเพื่อนนั้น คือผู้แนะนำเราในทางที่ดี
- จ. เราไม่ควรไปเยี่ยมเยียนเพื่อน เพราะจะทำให้เพื่อนเกิดความรำคาญ

บทที่ ๓

การปฏิบัติตามกฎหมาย

กฎหมาย เป็นมาตรการอย่างหนึ่งซึ่งถูกตรขึ้นไว้เป็นกติกาสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้ใดฝ่าฝืนต้องได้รับโทษ เราจึงต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ฉะนั้นจึงควรเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ดังนี้

๑. หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ประชาชนมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ ซึ่งบังคับให้เราประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคม

๒. ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมาย ผู้ปฏิบัติตามจะได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองดี และไม่ประสบความยุ่งยากในการดำเนินชีวิต เมื่อทุกคนปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ก็จะประสบความสำเร็จและความก้าวหน้าทุก ๆ ด้าน ทั้งต่อตนเองและประเทศชาติสืบไป

๓. โทษของการฝ่าฝืนกฎหมายบ้านเมือง ผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะได้รับการลงโทษตามความผิดที่ได้กระทำ หรือต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหาย การที่จะได้รับโทษสถานใดนั้นขึ้นอยู่กับความผิดที่เรากระทำตามมาตราต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด

๔. ความแตกต่างระหว่างกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายอิสลาม กฎหมายบ้านเมืองแตกต่างจากกฎหมายอิสลาม ดังนี้

๔.๑ ที่มา กฎหมายบ้านเมืองเกิดจากความคิดของมนุษย์ และตราเป็นตัวบทกฎหมายขึ้นมา ส่วนกฎหมายอิสลามมาจากคำสั่งของอัลลอฮ์และรสูลของพระองค์

๔.๒ ลักษณะกฎหมาย

ก. กฎหมายบ้านเมือง

๑) คือบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร อันเป็นบรรทัดฐานสำคัญที่สุดที่ศาลนำไปใช้วินิจฉัยคดี เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชกฤษฎีกา

๒) ที่เป็นจารีตประเพณี ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับนับถือ และปฏิบัติกันมาเป็นเวลานานแล้ว แต่มิได้ตราไว้เป็นกฎหมาย บางแห่งยังมีการถือปฏิบัติกันอยู่

ข. กฎหมายอิสลาม คือที่ปรากฏในอัล - กุรอาน ในหะดีษ รวมทั้งมติเป็นเอกฉันท์

ของนักปราชญ์อิสลามและการเปรียบเทียบ (กียาส)

๔.๓ ลักษณะการลงโทษ ผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองจะมีความผิดและถูกลงโทษตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้ เช่น ชดใช้ค่าเสียหาย หรือจำคุก หรือประหารชีวิต และมีการกำหนดอายุความไว้ด้วย ส่วนกฎหมายอิสลามนั้นถ้าเราไม่ปฏิบัติเราจะได้รับโทษทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า ดังอัล - กุรอานกล่าวความว่า

“สำหรับเขาคือความอัปยศในโลกนี้ และเราจะให้เขาลืมรสแห่งการลงโทษอันหนักหน่วงในวันกียามะฮฺ”

(สุเราะฮ์อัล-หัจญ์ อายะฮ์ที่ ๕)

๔.๔ ผู้รักษากฎหมาย กฎหมายบ้านเมืองเป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบของฝ่ายต่าง ๆ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามตัวบทกฎหมาย ส่วนกฎหมายอิสลามนั้นนอกจากมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้รักษากฎหมายแล้ว ยังมีอัลลอฮ์เป็นผู้ควบคุมอีกด้วย

อย่างไรก็ดีกฎหมายบ้านเมืองจัดเป็นบทลงโทษที่ต้องการควบคุมการกระทำของบุคคลให้อยู่ในระเบียบวินัยของบ้านเมือง เพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม สำหรับกฎหมายอิสลามซึ่งเป็นกฎหมายที่อัลลอฮ์ประทานลงมา นอกจากเพื่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวมแล้ว ยังเป็นแนวทางในการปลูกฝังความศรัทธาในความยิ่งใหญ่ของพระองค์ทางกาย วาจา ใจ เพื่อผลตอบแทนในอาคิเราะฮ์อีกด้วย

กิจกรรมท้ายบท

จงตอบคำถามต่อไปนี้

๑. กฎหมายคืออะไร
๒. ประโยชน์ของการปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองมีอะไรบ้าง
๓. โทษของการฝ่าฝืนกฎหมายบ้านเมืองมีอะไรบ้าง
๔. กฎหมายบ้านเมืองกับกฎหมายอิสลามแตกต่างกันอย่างไร

บทที่ ๔

การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้าน

มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและพึ่งพาอาศัยกัน มิใช่ต่างคนต่างอยู่ โดยเฉพาะเพื่อนบ้าน เราจะต้องมีความสัมพันธ์ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นพิเศษ เราปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านของเราดังหะดีษกล่าวความว่า

“ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์และวันสุดท้าย พึงให้เกียรติต่อเพื่อนบ้านของเขา”

(รายงานโดยบุคอรี)

การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านมีหลายวิธี เช่น

๑. การช่วยเหลือ เมื่อเพื่อนบ้านเดือดร้อน หรือต้องการความช่วยเหลือจากเรา เราก็ยื่นยืมือช่วยเหลือด้วยกำลังกายใจเท่าที่สามารถจะช่วยให้

๒. การแบ่งปัน ถ้าเรามีของกินของใช้ พอดีจะแบ่งปันให้แก่กันได้ก็ควรกระทำ เพราะการให้ของแก่ผู้อื่นนั้น ผู้รับย่อมมีความพอใจ ตามปกติเมื่อคนอื่นให้ของแก่เรา เราก็หาโอกาสที่จะให้ของตอบแทนแก่เขา ดังปรากฏในหะดีษความว่า

“มือบนดีกว่ามือล่าง เพราะมือบนเป็นมือบริจาค ส่วนมือล่างเป็นมือขอ (หมายถึงผู้ให้ย่อมดีกว่าผู้รับ)”

(รายงานโดยบุคอรี)

๓. การปกป้องทรัพย์สินของเพื่อนบ้าน ทรัพย์สินเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ประทานแก่มนุษย์ ซึ่งกว่ามนุษย์จะได้ครอบครองเป็นเจ้าของก็ด้วยความยากลำบาก ต้องใช้ความอดทน เมื่อเรามีทรัพย์สินแล้ว ต้องรู้จักรักษาและใช้จ่ายให้ถูกต้องตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ยิ่งกว่านั้นเราจำเป็นต้องรักษาทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ให้ดี ไม่ทำลายโดยวิธีใด ๆ หรือเมื่อได้พบเห็นผู้อื่นมาทำลาย เราก็ต้องยับยั้งหรือป้องกันไว้ เพราะการกระทำเหล่านั้นก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้งเป็นการสร้างศัตรูระหว่างกันอีกด้วย ดังอัล - กุรอานกล่าวความว่า

“และจงอย่ากินทรัพย์สินในระหว่างพวกสุเจ้าโดยมิชอบ”

(สุเราะฮ์อัล-บะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ ๑๘๘)

๔. การเคารพและให้เกียรติแก่เพื่อนบ้าน เราอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันจำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยและให้ความช่วยเหลือกันตามโอกาส อย่าทำให้เพื่อนบ้านเดือดร้อน เมื่อเขตกทุกข์ได้ยากเราจะต้องช่วยเหลือให้กำลังใจ ให้ข้อเสนอแนะแก่เขา และต้องเคารพให้เกียรติเพื่อนบ้านเสมือนเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน

๕. ความโอบอ้อมอารี ท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม เป็นแบบอย่างของผู้โอบอ้อมอารีต่อประชาชนทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงความมั่งมีหรือยากจน มุสลิมต้องยึดถือปฏิบัติอย่างท่านนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม โดยเคร่งครัด เพราะความโอบอ้อมอารีทำให้มนุษย์มีความเห็นอกเห็นใจกัน ไม่เบียดเบียนกัน ซึ่งจะทำให้สังคมน่าอยู่ยิ่งขึ้น

๖. ความสามัคคีระหว่างเพื่อนบ้าน ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งพลัง ความมีระเบียบและความสงบสุขในสังคม เมื่อเราอยู่ในสังคมใด เราต้องสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น และเราต้องรักษาความสามัคคีให้คงไว้ อย่าให้เกิดความแตกแยกขึ้นในหมู่คณะ เพราะความแตกแยกเป็นทางไปสู่ความยุ่งยากลำบากและความพินาศ สร้างปัญหาต่าง ๆ ขึ้นมา ซึ่งยากที่จะแก้ไขต่อไป

ดังอัล - กุรอานกล่าวความว่า

“จงยึดมั่นสายเชือกของอัลลอฮ์โดยพร้อมเพรียงกัน และจงอย่าแตกแยกกัน”

(สุเราะฮฺอาลี-อิมรอน อายะฮฺที่ ๑๐๓)

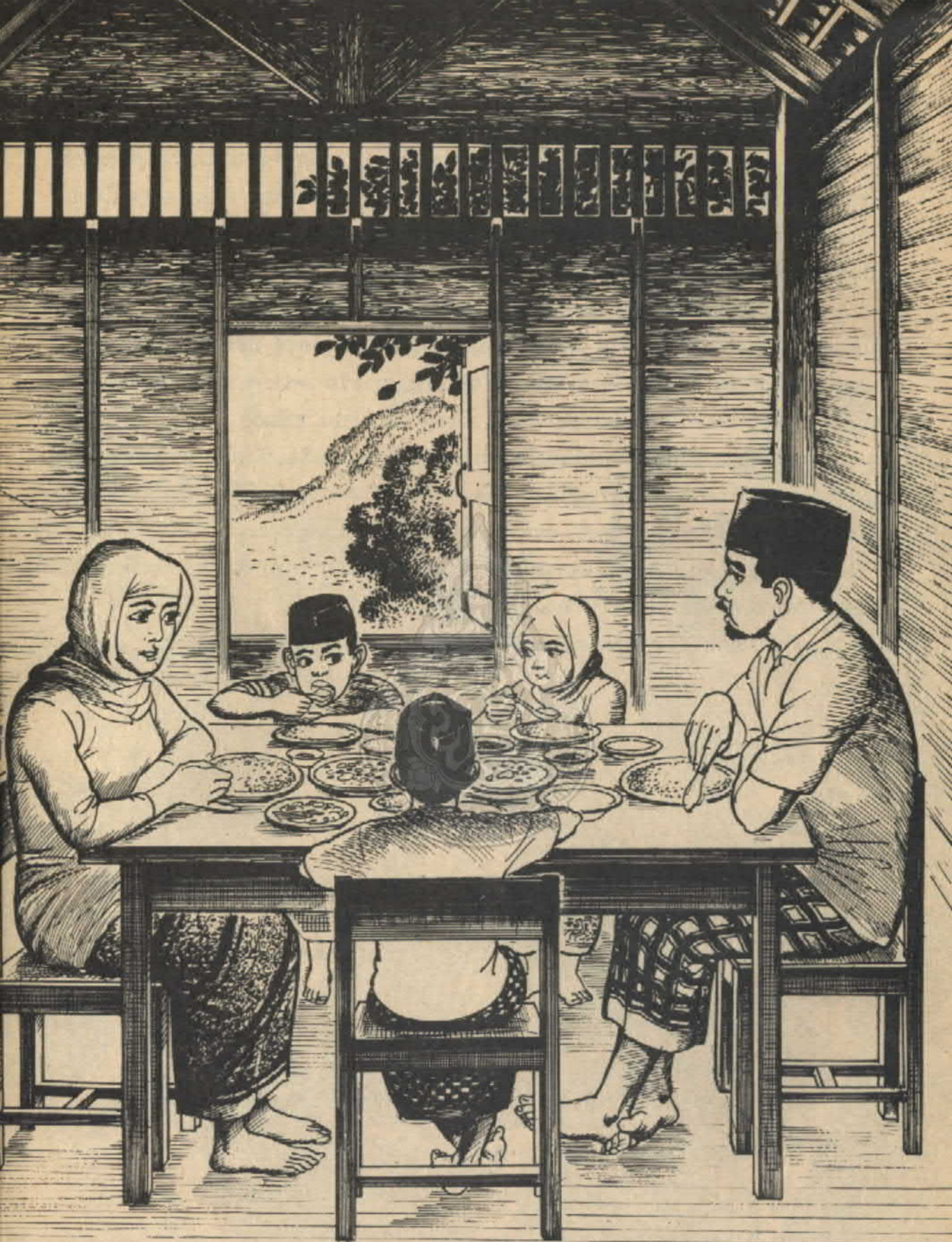
กิจกรรมท้ายบท

๑. ให้นักเรียนทุกคนหาภาพในการทำงานหรือการพัฒนาท้องถิ่นมา แล้วอธิบายถึงประโยชน์ของการร่วมมือช่วยเหลือกัน

๒. ในโอกาสที่โรงเรียนจัดงาน ครูให้นักเรียนนำอาหารมาโรงเรียน แล้วให้นักเรียนรับประทานอาหารร่วมกัน

๓. ครูเล่านิทานเกี่ยวกับความสามัคคี เช่น นายพรานกับนกกระเจาบ แล้วครูให้นักเรียนเล่านิทานเกี่ยวกับความสามัคคีบ้าง

๔. ให้นักเรียนอภิปรายในหัวข้อ “เราจะปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านอย่างไรจึงจะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน”

บทที่ ๕

มารยาทในการรับประทานอาหาร

มารยาท คือ กิริยา วาจาที่งดงาม สุภาพ เรียบร้อย และถูกต้องตามหลักศาสนบัญญัติ การมีมารยาทในการดื่มและการรับประทานอาหารนั้น เป็นสิ่งที่เราต้องฝึกฝนให้เกิดเป็นนิสัย เพราะเป็นเครื่องบ่งว่าเราได้รับการอบรมจากพ่อแม่และโรงเรียนมากน้อยเพียงใด เรามักจะได้ยินคำกล่าวถึงผู้ที่ไม่มีมารยาทอยู่เสมอว่า เป็นคนไม่ดีบ้าง เป็นคนที่พ่อแม่ไม่สั่งสอนบ้าง ถ้าเราเป็นผู้ที่มีมารยาทปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักศาสนบัญญัติแล้ว ก็จะเป็นที่ชื่นชมแก่คนทั่วไป

ข้อปฏิบัติทั่วไปในการรับประทานอาหารร่วมกัน

๑. รับประทานอาหารให้เป็นเวลา
๒. รับประทานอาหารให้อิ่มแต่พอดี
๓. รับประทานอาหารที่ศาสนานอนุมัติ (หะลาล) และที่เป็นประโยชน์ (กุยฮิบ)
๔. แต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย
๕. นั่งรับประทานอาหารให้เรียบร้อย
๖. รับประทานอาหารด้วยมือขวา

ข้อปฏิบัติก่อนรับประทานอาหาร ขณะรับประทานอาหาร และหลังรับประทานอาหารร่วมกัน

๑. เป็นคนตรงต่อเวลา อย่าให้คนอื่นรอ
๒. ล้างมือให้สะอาดก่อนและหลังรับประทานอาหาร
๓. ไม่เริ่มรับประทานอาหารก่อนผู้ใหญ่
๔. ก่อนดื่มหรือรับประทานอาหารทุกครั้ง ต้องกล่าวคำว่า “บิสมิลลาฮฺ” (بِسْمِ اللَّهِ) หรือ “บิสมิลลาฮฺ-เราะหฺมานิ-เราะฮีม” (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) เพื่อเตือนให้รำลึกถึงอัลลอฮฺที่ประทานอาหารและเครื่องดื่ม
๕. ควรใช้ช้อนกลางตักกับข้าวและไม่ใช้ช้อนกลางตักอาหารใส่ปาก
๖. ขณะรับประทานอาหารไม่ควรพูดเสียงดัง ไม่คุยเรื่องน่าหวาดเสียว หรือนำรังเกียจ และไม่พูดขณะอาหารอยู่ในปาก

๗. รับประทานอย่างสำรวมโดยไม่รีบร้อน ไม่ทำให้เลอะเทอะ และไม่รับประทานอย่างมูมมาม ให้เคี้ยวอย่างละเอียดโดยไม่มีเสียงดัง

๘. ไม่ควรหยิบอาหารผ่านหน้าผู้อื่น หากจำเป็นควรขอโทษก่อน หรือขอให้เขาช่วยเหลือ
๙. เวลาดื่มน้ำต้องไม่หายใจรดลงในน้ำหรือดื่มรวดเดียว
๑๐. หากใช้ช้อนส้อม ต้องไม่เคาะให้มีเสียงดัง
๑๑. รับประทานอาหารจนหมดจาน
๑๒. เมื่อรับประทานหรือดื่มเสร็จเรียบร้อยแล้วกล่าว

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِينَ

(อัล-หัมดุลิลลาฮิล-ละซี อี้ฎอะมะนา วะสะกอนา วะญะอะละนา มุสลิมีน)

ความว่า "การสรรเสริญเป็นของอัลลอฮ์ ซึ่งประทานอาหารและน้ำแก่เรา และทรงดลบันดาลให้เราเป็นมุสลิม"

แล้วล้างมือ

(รายงานโดยศิริมณี)

๑๓. ไม่ควรลุกขึ้นจากวงอาหารก่อนผู้อื่น

การเข้าแถวรับประทานอาหารหรือซื้ออาหาร

๑. ควรเป็นผู้มีระเบียบ รู้จักเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง
๒. เดินในแถวอย่างมีระเบียบ ถ้ามีความจำเป็นจะต้องออกจากแถวไป เมื่อกลับเข้ามาใหม่

ต้องต่อท้ายแถว

๓. ถือภาชนะที่ใส่อาหารอย่างระมัดระวัง
 ๔. ไม่ควรหยอกล้อหรือพูดคุยเสียงดังในขณะที่เข้าแถวรับประทานอาหาร
- การช่วยเหลือเพื่อนข้างเคียง
๑. ควรแสดงความเอื้อเฟื้อ เช่น เลื่อนจานอาหาร ตักอาหาร หรือรินน้ำให้
 ๒. ไม่หยิบหรือส่งของผ่านหน้าผู้อื่น ถ้าจำเป็นต้องขอโทษเขาก่อน
- การนั่งรับประทานอาหารบนพื้น
๑. ต้องนั่งให้เรียบร้อย
 ๒. นั่งระยะพอดี สามารถตักอาหารได้สะดวก
 ๓. ควรเลื่อนจานอาหารข้างหน้าไปให้ผู้อื่นบ้าง
 ๔. ควรรอให้ผู้อื่นอิ่มทุกคน แล้วจึงลุกขึ้นจากวงอาหาร เว้นแต่จำเป็นต้องลุกขึ้นก่อนก็ควร

ขออนุญาต

การรับประทานอาหารแบบนั่งโต๊ะ

๑. ควรเข้านั่งเมื่อทุกคนมาพร้อมกันแล้ว
๒. ผู้เข้าที่นั่งก่อน ควรเข้านั่งเก้าอี้ตัวที่อยู่ข้างในสุด
๓. ควรนั่งตัวตรง
๔. ควรรอให้อิ่มพร้อม ๆ กัน แล้วจึงลุกจากโต๊ะอาหาร เมื่อมีความจำเป็นต้องลุกขึ้นก่อน

ก็ควรขออนุญาต

๕. เมื่อลุกจากเก้าอี้ ควรสอดเก้าอี้ให้เข้าชิดขอบโต๊ะ

การใช้ช้อนส้อม ช้อนกลาง และแก้วน้ำ

๑. มือขวาจับช้อน มือซ้ายจับส้อม
๒. ควรใช้ช้อนกลางตักอาหารมาใส่จานของตน
๓. ระหว่างรับประทานอาหาร ไม่ควรเคาะช้อนและส้อมให้มีเสียงดัง
๔. เมื่ออิ่มแล้ว ให้รวบช้อนและส้อมไว้ในจาน
๕. อย่ารินน้ำให้เต็มแก้ว
๖. ไม่ควรใช้แก้วน้ำร่วมกับผู้อื่น

การเคี้ยวอาหาร

๑. ไม่ควรเคี้ยวอาหารให้มีเสียงดัง
๒. ไม่ควรรับประทานอาหารคำโตเกินไป
๓. ควรเคี้ยวอาหารให้ละเอียดก่อนกลืน
๔. ไม่ควรคายกระดูกหรือก้างลงในจานอาหาร
๕. ควรคายกระดูกหรือก้างลงในกระโถนโดยใช้มือป้อง
๖. เวลาจามหรือไอ ควรหันหน้าออกจากวงอาหาร
๗. ไม่ควรเรอเสียงดัง

การเลือกรับประทานอาหาร

เครื่องดื่มและอาหารที่ศาสนานูมิตี (หะลาล) และมีคุณค่าทางโภชนาการ (гүйийб) ทำให้ร่างกายเจริญเติบโต และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสุขสบาย

เครื่องดื่มและอาหารแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. เครื่องดื่มและอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เมื่อเราดื่มและรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ทำให้ร่างกายเจริญเติบโต เครื่องดื่มและอาหารมีผลต่อร่างกายและจิตใจของเรามาก ศาสนาอิสลาม จึงกำหนดให้มุสลิมดื่มและกินอาหารที่ศาสนานูมิตี และมีประโยชน์ตามหลักโภชนาการเท่านั้น
- ดังอัล-กุรอานกล่าวความว่า

“และจงกินสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ให้เครื่องยังชีพแก่ผู้เจ้าซึ่งเป็นที่อนุมัติ (หะลาล) และมีประโยชน์ (ญอยิบ)”

(สุเราะฮ์อัล-มาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ ๘๘)

๒. อาหารและยาเสพติดที่ทำให้โทษแก่ร่างกายและจิตใจ รวมทั้งยาเสพติดซึ่งเมื่อเรารับกิน หรือเสพแล้ว ทำให้ร่างกายและจิตใจมีอาการผิดปกติขึ้น เช่น มึนเมา คลุ้มคลั่ง เมื่อขาดสติ และขาดความรับผิดชอบ อาจทำสิ่งต่าง ๆ ที่ชั่วร้ายได้ง่าย เช่น พุดคำหยาบคาย แสดงกิริยาว่าจาที่ไม่สุภาพ เกะกะระรานทำลายสิ่งของ บางคนอาจวาดเหมือนคนบ้า ศาสนาอิสลามจึงกำหนดให้มุสลิมทุกคนระมัดระวังและหลีกเลี่ยงจากสิ่งเหล่านี้ในทุกกรณี

สิ่งที่อิสลามห้ามบริโภค คือ

ก. เครื่องดื่มและสิ่งเสพติด ได้แก่ บุหรี่ ฝิ่น เฮโรอีน ไอระเหยบางชนิด รวมทั้งเบียร์ เหล้า กะแช่ และยาหล่อมประสาทต่าง ๆ ฯลฯ ศาสนาอิสลามห้าม “เข้าใกล้” สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อย่างเด็ดขาด คำว่าห้ามเข้าใกล้นี้ต้องเข้าใจว่า ศาสนามีเจตนาที่จะป้องกันให้ห่างไกลจากสิ่งไม่ดีต่าง ๆ ดังกล่าว ไม่ให้ล่อลวงตัวเข้าใกล้ถึงกับจับต้องและดื่มกิน

หากมีผู้มาขอความช่วยเหลือให้เราช่วยถือหรือไปซื้อหาว่า มุสลิมต้องปฏิบัติตามอย่างสุภาพ และแจ้งข้อขัดข้องให้เขาทราบทันที หากเขายังดื้อดึงหรือบังคับอยู่อีก ก็จงถือว่าผู้นั้นมีเจตนาให้เราฝ่าฝืนบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ดังหะดีษกล่าวความว่า

“อัลลอฮ์ทรงดความเมตตาในเรื่องของมึนเมา ผู้ดื่มมัน ผู้รึมัน ผู้ขายมัน ผู้ซื้อมัน ผู้คั้นมัน ผู้หมักมัน ผู้ขนส่งมัน ผู้รับขนส่ง และผู้กินด้วยเงินที่ได้จากมัน”

(รายงานโดยอบูคาวูคและติรมัซีย)

“ทุกสิ่งที่มีนเมา คือน้ำเมา และทุกสิ่งที่มีนเมานั้นต้องห้าม (หะรอม)”

(รายงานโดยมุสลิม)

ข. อาหารที่ต้องห้ามตามศาสนาอิสลาม และทำให้เกิดโทษแก่ร่างกาย เช่น

- ๑) สัตว์ที่ตายเอง เนื้อหมู เลือด สัตว์ที่ถูกเชือดโดยไม่ได้อ่านนามของอัลลอฮ์
- ๒) สัตว์ที่ตายอันเนื่องมาจากตกมาจากที่สูง ถูกสัตว์อื่นขวิด และถูกเชือดสักการะแก่เจ็ด

ต่าง ๆ

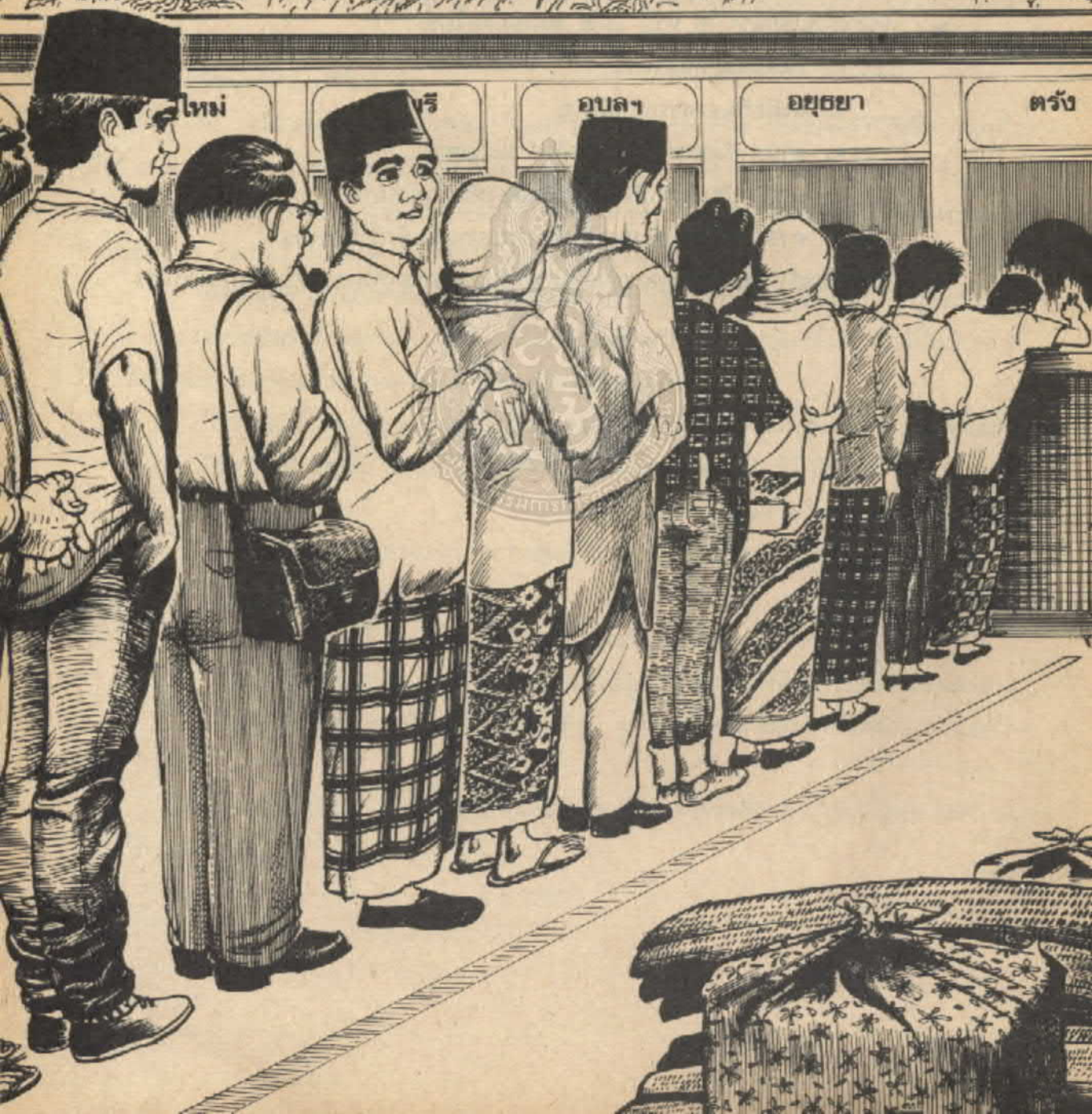
๓) เนื้อของสัตว์ที่จับสัตว์อื่นเป็นอาหารด้วยเขี้ยวหรือเล็บ เช่น สุนัข แมว หูเสือก กา แร้ง เหยี่ยว

ฯลฯ

กิจกรรมท้ายบท

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ๑) มารยาทในการดื่มและการกินมีอะไรบ้าง ตอบมา ๕ ข้อ
 - ๒) เครื่องดื่มและอาหารแบ่งออกเป็นกี่ประเภท อะไรบ้าง
 - ๓) อาหารและเครื่องดื่มชนิดใดบ้างที่ศาสนาอิสลามห้าม
๒. ให้นักเรียนยกหะดีษที่เกี่ยวกับของมีนเมา มา ๑ หะดีษ
๓. ให้นักเรียนเขียนว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่ หน้าข้อต่อไปนี้
 - ก. ยืนดื่มและกินอาหาร
 - ข. ลงมือกินอาหารก่อนผู้ใหญ่
 - ค. ศาสนาอิสลามไม่ห้ามมุสลิมจำหน่ายสุรา
 - ง. การรับประทานเลือดไม่ใช่สิ่งต้องห้ามในอิสลาม
 - จ. ศาสนาอิสลามห้ามมุสลิมรับประทานเนื้อสัตว์ที่ตายเอง
๔. ให้นักเรียนรับประทานอาหารร่วมกัน ครูสังเกตมารยาทในการรับประทานอาหาร

บทที่ ๖

มารยาทในสังคม

การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น จำเป็นต้องมีระเบียบวินัยและมารยาท ความมีมารยาทเป็นเครื่องวัดระดับการศึกษาและการอบรมของผู้คน ซึ่งมีส่วนส่งเสริมบุคลิกลักษณะที่ดี เป็นที่นิยมชมชอบ รักและนับถือแก่ผู้อื่นด้วย

มารยาททั่วๆ ไปในสังคมที่ควรทราบและปฏิบัติ มีดังนี้

๑. การให้เกียรติและยกย่องผู้อื่น เราถือว่าผู้อยู่ในสังคมเป็นผู้มีเกียรติด้วยกัน แต่ผู้ใดจะนำเคารพ นำนับถือมากน้อยเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติตนของเขา ผู้มีคุณธรรมสูงมีมารยาทงาม ประพฤติปฏิบัติตามแนวศาสนา ย่อมเป็นผู้ที่ควรแก่การยกย่องนับถือ และเป็นผู้มีเกียรติ การใช้ถ้อยคำที่สุภาพเป็นคุณสมบัติของผู้ดี และเป็นการให้เกียรติผู้อื่นด้วย

๒. ความเป็นผู้มีเหตุผล เราต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ถือเอาความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ เราต้องใช้สติปัญญาไตร่ตรองเรื่องราวต่าง ๆ ต้องใช้ความรอบคอบพิจารณาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด อะไรเป็นสิ่งที่ควรหรือไม่ควรกระทำ ไม่ใจร้อนวู่วามด่วนตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ก่อนการใคร่ครวญถึงเหตุผลและความถูกต้อง

๓. การรู้จักความพอดี เราต้องไม่เป็นผู้ละโมภและริษยาอยากได้ของคนอื่น ต้องคำนึงถึงความพอดี และรำลึกถึงอัลลอฮ์เสมอ

๔. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น เมื่อเห็นคนอื่นได้รับความลำบากหรือเดือดร้อน เราต้องให้ความช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เด็ก คนชรา สตรี คนพิการ และคนยากจน เราต้องไม่เป็นคนเห็นแก่ตัวหรือดูดาย

๕. การเคารพสิทธิของผู้อื่น เราไม่ต้องการให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิของเรา หรือของที่เรารักฉันใด เราก็ต้องไม่ละเมิดสิทธิหรือของที่ผู้อื่นรักฉันนั้น การเคารพสิทธิของผู้อื่นเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติให้ได้ มิฉะนั้นจะมีความผิดทั้งทางกฎหมายและทางศาสนา

เราต้องไม่หยิบฉวยสิ่งของของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ แม้จะเป็นของที่มูลค่าเพียงเล็กน้อยก็ตาม ทั้งต้องไม่ใช้คำพูดที่ล่วงเกินผู้อื่นด้วย ดังหะดีษกล่าวว่า

“มุสลิม คือผู้ให้มุสลิมทั้งหลายปลอดภัยจากคำพูดและน้ำมือของเขา”

(รายงานโดยมุสลิม)

มารยาทที่พึงปฏิบัติต่อเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม

ศาสนาอิสลามส่งเสริมให้คบค้าสมาคมกับผู้อื่น แต่จะต้องประพฤติปฏิบัติตนอยู่ภายในขอบเขตของหลักการที่ศาสนากำหนดไว้ด้วย

มารยาทที่พึงปฏิบัติต่อเพศเดียวกัน

๑. ให้เกียรติแก่ผู้ที่เราคบค้าด้วยเสมอ มีความสุภาพอ่อนน้อม และมีความจริงใจต่อกัน
๒. ช่วยเหลือเมื่อยามทุกข์ร้อนด้วยความบริสุทธิ์ใจ
๓. ไม่เปิดเผยความลับหรือปมด้อยของเพื่อนให้ผู้อื่นทราบ
๔. ไม่หาเรื่องขัดแย้งและทะเลาะวิวาท
๕. คอยให้คำปรึกษา แนะนำ ตักเตือนในทางที่ดี และให้อภัยเมื่อเพื่อนผิดพลาด
๖. ให้สละลามเมื่อพบกัน

มารยาทที่ต้องปฏิบัติต่อเพศเดียวกันเน้นเรื่องการให้เกียรติและสิทธิ และรักษาหน้าที่ของกันและกัน โดยระมัดระวังคำพูดและการกระทำที่จะต้องถนอมน้ำใจของอีกฝ่ายหนึ่งเป็นประการสำคัญ ให้ละเว้นการแสดงออกที่จะหักหาญน้ำใจของกันและกัน

มารยาทที่พึงปฏิบัติต่อเพศตรงข้าม

ศาสนาอิสลามอนุญาตให้เราคบค้าต่างเพศได้อย่างสนิทสนม เฉพาะผู้เป็นญาติสนิท ซึ่งศาสนาไม่อนุมัติให้สมรสกันได้เท่านั้น เช่น พี่น้องร่วมสายโลหิต หรือร่วมบิดา หรือร่วมมารดาเดียวกัน ฯลฯ และห้ามใกล้ชิดติดเพื่อนต่างเพศที่ไม่ใช่ญาติสนิท

มารยาทต่อสถานที่สำคัญ

สถานที่สำคัญทางศาสนาอิสลามได้แก่ มัสยิด ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ เมื่อเราเข้าไปในมัสยิด ควรแต่งกายให้เหมาะสม และสะอาด ควรละหมาดสุนนะฮ์เพื่อให้เกียรติแก่มัสยิด ไม่พูดคุยเรื่องที่ไร้สาระ ไม่สูบบุหรี่

สถานที่สำคัญในศาสนาอื่น ๆ เช่น วัด โบสถ์ สิ่งที่ควรปฏิบัติโดยทั่ว ๆ ไปคือ แต่งกายเรียบร้อย รักษาภิรียมารยาท สำนวมนตน

สถานที่ราชการ ได้แก่ สถานที่ปฏิบัติราชการของบรรดาเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ทั้งระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และส่วนกลาง ตลอดจนสถานศึกษาทุกระดับ เราต้องวางตนให้เหมาะสม เช่น แต่งกายเรียบร้อย พูดจากับเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่นในสถานที่นั้นด้วยความสุภาพ ไม่ทำสกปรกเลอะเทอะ ไม่ทำเสียงอึกทึกครึกโครมเป็นที่รบกวนแก่ผู้อื่น

ห้องเรียน นักเรียนต้องรักษามารยาทในห้องเรียน เช่น รักษาความสะอาด ไม่ส่งเสียงดัง

ในห้องเรียน ไม่เล่น ไม่แสดงกิริยารบกวนผู้อื่น จัดโต๊ะเก้าอี้ให้เรียบร้อย ไม่ขีดเขียนทำสกปรกตามฝา และที่อื่น

ห้องประชุม เป็นที่ชุมนุมของคนจำนวนมาก ซึ่งต้องการความสงบและความเป็นระเบียบ ฉะนั้นทุกคนจะต้องคำนึงถึงมารยาทของการใช้ห้องประชุม เช่น การนั่งคว่ำนั่งข้างหน้าให้เต็มแถวก่อน ต้องนั่งให้เรียบร้อย และให้ความสะดวกแก่ผู้ที่เข้ามาใหม่ด้วย ไม่พูดคุยกันทำเสียงดังรบกวนผู้อื่น การซักถามหรือเสนอข้อคิดเห็นต่อที่ประชุม ต้องยกมือขออนุญาตทุกครั้ง และรอให้ประธานอนุญาตเสียก่อน

การเยี่ยมเยียนและการต้อนรับ

มารยาทในการเยี่ยมเยียน

การไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้องหรือมิตรสหายนั้น ควรไปเป็นครั้งคราวตามโอกาสอันควร ไม่ควรไปบ่อยนัก การไปเยี่ยมเยียนแต่ละครั้งไม่ควรอยู่นานจนเกินควร เพราะจะทำให้เจ้าของบ้านเกิดความรำคาญ ทำให้เกิดความบาดหมางกันได้

เมื่อเราไปถึงบ้านของผู้ใด ก่อนจะเปิดประตูเข้าไป มุสลิมต้องกล่าวสละมขออนุญาตว่า “อัสสะลามอะลัยกุม” (**السلام عليكم**) ไม่ว่าจะเห็นหน้าเจ้าของบ้านหรือไม่ก็ตาม เมื่อเจ้าของบ้านกล่าวตอบ “วะอะลัยกุมสละม” (**وعليكم السلام ورحمة الله**) และอนุญาตจึงจะเข้าไปได้ มิฉะนั้นแล้วยังไม่ควรเข้าไป ดังอัล-กุรอานกล่าวความว่า

“บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงอย่าเข้าในบ้านใด ๆ อันจากบ้านของสุเจ้า จนกว่าสุเจ้าจะได้ขออนุญาต และได้กล่าวคำนับผู้อยู่ในบ้าน นั้นเป็นการดีกว่าสำหรับสุเจ้า เพื่อสุเจ้าจะได้ใคร่ครวญ”

(สุเราะฮ์อัน-นุร อายะฮ์ที่ ๒๗)

เมื่อพบกันก็กล่าวสละมและยื่นมือจับกัน เมื่อจะลากลับก็กล่าวสละมและจับมือก่อนจากกันทุกครั้ง ดังหะดีษกล่าวความว่า

“เมื่อมุสลิมสองคนพบกัน แล้วจับมือกัน เขาทั้งสองจะได้รับการอภัยจนกว่าจะจากกัน”

(รายงานโดยติรมิซีย)

มารยาทในการต้อนรับ

เมื่อมีผู้มาเยี่ยม เราต้องให้การต้อนรับโดยเชิญให้นั่งในที่อันควร แล้วจัดน้ำดื่มมารับรอง สนทนาถึงกิจธุระที่มาหา หากต้องรอบุคคลที่ผู้มาเยี่ยมต้องการพบ เราควรสนทนาไปพลางก่อน หรือหาหนังสือมาให้อ่าน เราไม่ควรแสดงกิริยารังเกียจหรือรำคาญ เมื่อถึงเวลาอาหารก็ควรเชิญร่วมรับประทานอาหารด้วย เมื่อผู้มาเยี่ยมลากลับ ก็ควรตามไปส่งที่ประตูบ้าน ซึ่งเป็นมารยาทที่ดี ดังหะดีษกล่าวความว่า

“หนึ่งในสุนนะฮ์นั้นคือ เจ้าของบ้านเดินตามไปส่งแขกของเขาจนถึงประตูบ้าน”

(รายงานโดยอิมามญะฮ์)

กิจกรรมท้ายบท

๑. ให้นักเรียนอภิปรายในหัวข้อเรื่อง “เราพึงปฏิบัติต่อเพศเดียวกันอย่างไร”
๒. ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้
 - ๑) คนที่มีเกียรตินี้คือบุคคลประเภทใด
 - ๒) เหตุใดเราจึงต้องเป็นคนมีเหตุผล
 - ๓) ความพอดีหมายถึงอะไร
 - ๔) คนเห็นแก่ตัวมีความประพฤติอย่างไร
 - ๕) การละเมิดสิทธิหมายถึงอะไร จงอธิบายและยกตัวอย่าง
๓. ให้นักเรียนเลือกแสดงบทบาทสมมติ ในข้อต่อไปนี้
 - ๑) การเยียมเยียนและการต้อนรับ
 - ๒) การปฏิบัติตนในที่ประชุม
 - ๓) การแสดงความเอื้อเฟื้อต่อสตรี เด็ก คนพิการ และคนชรา

รายชื่อผู้กร่างต้นฉบับ

๑. นายวันอาทิตย์ สุเซ็น
๒. นายอุมาร์ คอยิบ
๓. นายนิเคร์ วาบา
๔. นายมะนุง แลโซะ
๕. นายอุเซ็ง อาแว
๖. นายอับดุลเราะห์มาน เจ๊ะแว
๗. นายอัมรินทร์ โต๊ะกานี
๘. นายสุวัณณ์ มาลินี
๙. นายคตมนรรัตน์ บากา
๑๐. นายอาแซ หะยีและ
๑๑. นายประภิต วุฒิรัตน์โกวิท
๑๒. นายบราเฮง ถิ่นมะ
๑๓. นายเลาะ หะยีแะสะสาและ
๑๔. นายมานิด จารงค์
๑๕. นายอาหะมัด หะบาแย
๑๖. นายมาโนชญ์ บุญญานุวัตร
๑๗. นางสาวทวิวรรณ บุญมาศ
๑๘. นายเอื้อม หนูคำ
๑๙. นายอนุฤต เอียงพฤชาวัลย์
๒๐. นายสมมาตร กันหเวก
๒๑. นายธีระพัฒน์ ฤทธิ์ทอง
๒๒. นายประทีป วุฒิรัตน์โกวิท
๒๓. นางนวลลออ โกศลกาญจน์
๒๔. นางพัชรี ภูบำรุง
๒๕. นางสาวสมร ชวนินิ

รายชื่อผู้ร่วมประชุมสัมมนาปรับปรุงต้นฉบับ

๑. นายสอาด กะคะ
๒. นายรอมาน หลีเซ็น
๓. นายวันอาทิตย์ สุเซ็น
๔. นายอับดุลมาวี คอเลาะ
๕. นายมะหะมะ สาและ
๖. นายอุมาร์ คอยิบ
๗. นายมะนุง แลโซะ
๘. นายเสรี เหล็กดี
๙. นายนิแวอาลี หะยีนิเลาะ
๑๐. นายคิอราแม หะยีอีแด
๑๑. นายนาเซอูดีง หามะ
๑๒. นายอับดุลเลาะ เบ็ญมามะ
๑๓. นายกามาสุดิน หะยียามา
๑๔. นางสาวทัศนีย์ โต๊ะกาหลี
๑๕. นายมะ มะอิง
๑๖. นายอุเซง หะยีเจะเตะ
๑๗. นางสุนิสา เจ๊ะปูเค๊ะ
๑๘. นายมุสตาฟา คูมีแด
๑๙. นายอับดุลรอหมัน เจ๊ะอารง
๒๐. นายมามะ มามะ
๒๑. นายคตมนรรัตน์ บากา
๒๒. นายมาโนชญ์ บุญญานุวัตร
๒๓. นางสาวทวิวรรณ บุญมาศ
๒๔. นางพัชรี ภูบำรุง
๒๕. นายโสภณ พฤชวานิช
๒๖. นายเจ๊ะสุเซ็น เจ๊ะอุบง
๒๗. นายประทีป วุฒิรัตน์โกวิท
๒๘. นายอุเซ็ง อาแว
๒๙. นายแวยูโซะ สามะอาลี
๓๐. นายนิอาเรฟ ระเค้นอาหมัด

รายชื่อผู้ตรวจและพิจารณาต้นฉบับ

๑. นายดิเรก กุลศิริสวัสดิ์
๒. นายอิมรอน มาตุลี
๓. นายอาสีส พิทักษ์กุ่มพล
๔. นายปรีดา ประพฤติชอบ
๕. นางปราณี พาพานิช
๖. นางกุสุมา รัชชมณี
๗. นายวิรัช บุญมา
๘. นายมณีส วิทยานนท์
๙. นางสาวมาลินี โยธาสมุทร
๑๐. นายอุ้น หมั่นทวี
๑๑. นายทวีศักดิ์ มูเนาะเราะห์
๑๒. นายไพบุลย์ เจ๊ะชอเด
๑๓. นายอับดุลเลาะห์ ลออแมน
๑๔. นายมานิต จารงค์
๑๕. นายสุกรี บาราเฮง
๑๖. นายเสรี ยุทธนาศาสตร์
๑๗. นายประทีป วุฒิรัตน์โกวิท
๑๘. นางสาวสิรินทร์ คุณหิรัญ
๑๙. นางมัลลิกา มัสอูดี
๒๐. นายศิลปชัย วิศาลากรณ์
๒๑. นางสุภรณ์ สภาพงศ์
๒๒. นางเพชรภรณ์ รื่นรมย์
๒๓. นายสุระ คามาพงษ์
๒๔. นางสาวจ๋มบุญ สิงห์อัสวิน
๒๕. นายวินัย รอดจำบ
๒๖. นายชลวิรัช ประพันธ์เนติวุฒิ

รายชื่อผู้บรรณาธิการต้นฉบับ

๑. นายดิเรก กุลศิริสวัสดิ์
๒. นายมานิต จารงค์
๓. นายอับดุลเลาะห์ ลออแมน
๔. นายสุกรี บาราเฮง
๕. นายเสรี ยุทธนาศาสตร์
๖. นางสุภรณ์ สภาพงศ์
๗. นางเพชรภรณ์ รื่นรมย์
๘. นายชลวิรัช ประพันธ์เนติวุฒิ

ผู้เขียนตัวอักษรอาหรับเพื่อใช้ทำอาร์ตเวิร์ค

นายมูสตอฮา คอมี

ผู้จัดทำโครงร่างภาพประกอบ

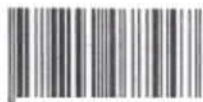
นายอับดุลรอเฮ็ด เจ๊ะเถาะ

ผู้วาดภาพประกอบ

นายอิทธิพล รัชเวทย์

ISBN 974-00-7794-3 ***

9 789740 077947

ศีกษาภัณฑ์พาณิชย์
พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
นางสมมาตร มีดังปี ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา

๕๐๐๐๓๕๑